

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 23 czerwca 2017 r.

Pozycja 97

POSTANOWIENIE z dnia 13 czerwca 2017 r. Sygn. akt Ts 1/17

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Michał Warciński,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej B.S. i C.P. w sprawie zgodności:

art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682) z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

nadać skardze konstytucyjnej dalszy bieg.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej z 29 grudnia 2016 r., sporządzonej przez pełnomocnika, B.S. i C.P. (dalej: skarżące) zakwestionowały zgodność z Konstytucją art. 1 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682, ze zm.; dalej: k.r.o.). Skarżące zarzuciły, że zakwestionowany przepis k.r.o. w zakresie, w jakim „nie umożliwi zawarcia małżeństwa przez dwie osoby tej samej płci, a co najmniej nie przewiduje jakiegokolwiek formy prawnej instytucjonalizacji związków tworzonych przez osoby tej samej płci”, jest niezgodny z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji.

Skarżące złożyły do Urzędu Stanu Cywilnego (dalej: USC) w Ł. oświadczenia zawierające – przewidziane w art. 4 k.r.o. – zapewnienie o nieistnieniu przeszkód wyłączających zawarcie małżeństwa. W pismach z listopada 2015 r. Kierownik USC w Ł. zawiadomił skarżące o odmowie przyjęcia ich oświadczeń, wyjaśniając że polski porządek prawny nie przewiduje możliwości zawarcia związku małżeńskiego przez osoby tej samej płci. Podkreślił też, że w świetle art. 1 § 1 k.r.o. oraz art. 18 Konstytucji małżeństwo jest związkiem kobiety i mężczyzny. Skarżące wystąpiły z wnioskiem do Sądu Rejonowego w Ł. (dalej: Sąd Rejonowy) o rozstrzygnięcie, czy przyczyny wskazane w piśmie uzasadniają odmowę przyjęcia przez Kierownika USC w Ł. oświadczeń skarżących o wstąpieniu w związek małżeński. Postanowieniem z lutego 2016 r. Sąd Rejonowy uznał, że przyczyny wskazane w zawiadomieniach z listopada 2015 r., uzasadniają takie stanowisko Kierownika USC w Ł. W uzasadnieniu swojego orzeczenia Sąd odwołał się do treści art. 18 Konstytucji oraz art. 1

k.r.o. i podkreślił, że w świetle tych przepisów „małżeństwo traktowane jest jako związek kobiety i mężczyzny, więc rozciąganie definicji instytucji małżeństwa i rodziny na partnerstwo osób tej samej płci należy uznać za niedopuszczalne”. Apelacje skarżących od orzeczenia Sądu Rejonowego oddalił Sąd Okręgowy w Ł. (dalej: Sąd Okręgowy) postanowieniem z sierpnia 2016 r. W uzasadnieniu tego judykatu Sąd Okręgowy podkreślił, że „polskie prawo nie zna instytucji małżeństw jednopłciowych, zaś możliwości usankcjonowania na gruncie prawnym takiego małżeństwa w ogóle nie przewiduje”. Konsekwencją takiego stanu prawnego jest niedopuszczalność zawarcia związku małżeńskiego jednopłciowego. Sąd Okręgowy wskazał także na brak swojej kompetencji do dokonania oceny konstytucyjności treści przepisów k.r.o., określających małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny. Sąd Okręgowy nie dopatrzył się również naruszenia zasady równości ani też zakazu dyskryminacji (art. 32 Konstytucji) w nieprzyznaniu praw (wynikających z zawarcia małżeństwa) związkowi jednopłciowemu. W ocenie sądu drugiej instancji w sprawie skarżących nie doszło również do naruszenia prawa statuowanego w art. 47 Konstytucji, skoro mogą one bez jakichkolwiek przeszkód decydować o swoim życiu rodzinnym i osobistym.

W uzasadnieniu zarzutów niekonstytucyjności art. 1 § 1 k.r.o. skarżące odwołały się do treści zasady wyrażonej w art. 18 ustawy zasadniczej, zauważając, że nie wynika z niej precyzyjna definicja małżeństwa, która określałaby konstrukcyjne elementy tej instytucji. Nawiązując zatem do poglądów prezentowanych w doktrynie prawa, skarżące uznały, że ustrojodawca nie zakazuje ustanowienia na poziomie ustawowym instytucji małżeństwa osób tej samej płci. Zdaniem skarżących oznacza to, że przyjęta w zaskarżonym art. 1 § 1 k.r.o. konstrukcja, zgodnie z którą małżeństwo zawrzeć mogą wyłącznie osoby różnej płci, jest niezgodnym z Konstytucją zawężeniem zakresu zastosowania tej instytucji. Skarżące podkreśliły, że zarzuty przedstawione w skardze nie zmiernają do wykazania luki w obowiązującym systemie prawa, lecz do poddania kontroli Trybunału zaistniałego pominięcia prawodawczego, polegającego na zbyt wąskim ujęciu zakresu zastosowania kwestionowanego przepisu k.r.o. W ocenie skarżących powyższa restryktywność art. 1 § 1 k.r.o. jest źródłem nieproporcjonalnego naruszenia przysługującego im prawa do poszanowania życia prywatnego, rodzinnego i decydowania o swoim życiu osobistym (art. 47 Konstytucji) w związku z naruszeniem zasady równości i zakazu dyskryminacji (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji), a w konsekwencji narusza też godność skarżących (art. 30 Konstytucji). W przekonaniu skarżących zawarcie małżeństwa jest „realizacją wolności każdego człowieka do decydowania o swoim życiu osobistym i emanacją prawa do prywatności oraz życia rodzinnego, które Konstytucja gwarantuje każdemu, bez względu na orientację seksualną. Ich zdaniem, prawo do zawarcia małżeństwa pozostaje więc pod ochroną art. 47 Konstytucji, z którego skarżące wywodzą pozytywny obowiązek władz publicznych zapewnienia efektywnej ochrony tych praw. Takiej ochrony nie zapewniają zaś rozproszone regulacje prawne przyznające osobom pozostającym w stałych, ale nieformalnych związkach z partnerami tej samej płci, określone uprawnienia jedynie w wybranych sytuacjach. Zdaniem skarżących ograniczenia ich praw wynikających z art. 47 Konstytucji nie uzasadnia względ na żadną z wartości wymienionych w art. 31 ust. 3 Konstytucji. W uzasadnieniu zarzutów skierowanych przeciwko art. 1 § 1 k.r.o. skarżące nawiązały także do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 21 lipca 2015 r. (sprawa Oliari przeciwko Włochom). Skarżące przedstawiły również argumenty potwierdzające zarzut niezgodności kwestionowanego unormowania z zakazem odmiennego traktowania przez prawodawcę podmiotów podobnych (osoby pozostające w trwałych związkach z partnerami tej samej płci względem osób pozostających w takich związkach z partnerami różnej płci). W ocenie skarżących różnicowanie

tych dwóch kategorii osób ma charakter arbitralny i niesprawiedliwy, co prowadzi do konkluzji o niezgodności takiego mechanizmu z konstytucyjnymi zasadami równości i godności.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: otpTK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywaną skargą nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie otpTK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tej skargi określają przepisy otpTK.

Ustalenie przez Trybunał, że skarga w całości lub w części spełnia wymagania prawem przewidziane i nie występuje okoliczność przewidziana w art. 61 ust. 4 pkt 3, uzasadnia – w świetle art. 61 ust. 2 otpTK – nadanie jej dalszego biegu.

W ocenie Trybunału skarga konstytucyjna spełnia wymogi formalne wynikające z art. 79 ust. 1 Konstytucji oraz z przepisów otpTK.

Jak ustalił Trybunał, skargę konstytucyjną złożył w imieniu skarżących adwokat, który przedstawił stosowne pełnomocnictwo. Skarżące wyczerpały przysługującą im drogę prawną, ponieważ od postanowienia Sądu Okręgowego z sierpnia 2016 r. nie przysługują żadne zwyczajne środki zaskarżenia. Trybunał stwierdza też, że skarżące dochowały trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi zastrzeżonego w art. 77 ust. 1 otpTK. Z treści dołączonych do skargi dokumentów wynika, że postanowienie Sądu Okręgowego zostało doręczone pełnomocnikowi skarżących 30 września 2016 r., zaś skarga konstytucyjna została złożona 29 grudnia 2016 r. (data nadania).

Skarżące prawidłowo, tzn. adekwatnie zarówno do treści orzeczenia wydanego w ich sprawie, jak i do zarzutów sformułowanych w skardze, określiły przedmiot zaskarżenia – art. 1 § 1 k.r.o. Przedstawiły także argumenty uprawdopodobniające zarzut naruszenia przez zakwestionowany przepis k.r.o. przysługujących im praw wynikających z art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 w zw. z art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 30 Konstytucji.

Tym samym należy przyjąć, że skarżące wypełniły obowiązki wynikające z art. 53 otpTK, co uzasadnia nadanie analizowanej skardze konstytucyjnej dalszego biegu.